

Arbetsmiljö

Denna text är en kortare sammanfattning av rapporten *Arbetsmiljö i samband med saneringsinsats efter oljeutsläpp på stränder*. För mer information rekommenderas att ladda ner rapporten i sin helhet. Den hittas på www.msb.se under publikationer.

Vid en oljeolycka och efterföljande sanering är det viktigt att de som arbetar med oljan har kunskap om hälsopåverkan. Internationella erfarenheter indikerar att oljan har skapat arbetsmiljöproblem i samband med saneringsinsatser, både kortsiktiga och i vissa fall även långsiktiga effekter.

Ansvar

Även vid saneringsarbete skall arbetsmiljölagens portalparagraf "... förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö" kunna uppnås. Inom arbetsmiljölagstiftningen återfinns en rad områden som till sin karaktär sammanfaller med eller påminner om situationen vid en sanering efter ett oljepåslag.

Arbetsgivaren (ofta kommunen) har samma arbetsmiljöansvar för saneringspersonal som för personal vid ordinarie verksamhet. Detta inkluderar s.k. frivilliga.

Risker

Vid oljeutsläpp av råolja avdunstar ca 30 – 45 % av oljan till atmosfären. För lättare oljor kan avdunstningen vara upp till 75 %. Ett "oljemoln" bildas i anslutning till oljeutsläppet. Av de flyktiga komponenterna som avdunstar till atmosfären finns många giftiga ämnen. Även den icke-flyktiga oljan innehåller hälsofarliga ämnen som PAH'er och tungmetaller.

För att olja skall kunna påverka människors hälsa krävs någon form av direktkontakt. De kontaktvägar som kan komma ifråga är andningsvägarna, mag- tarmkanalen eller upptagning via huden.

Hälsoeffekter som är dokumenterade från större internationella saneringsinsatser är främst huvudvärk, irritation i hals, hudirritation och irriterade ögon.

Förutom hälsorisker orsakade av oljan, kan saneringsarbetet vara tungt och utföras i miljöer med stor risk för olycksfall (hala klippor, varierande väderlek, tunga lyft osv.).

Checklista

Nedan listas en checklista över rekommendationer och förslag på kravspecifikationer, med avseende på arbetsmiljö, i samband med sanering av olja:

- ✓ Oljan bör rutinmässigt provtas och analyseras initialt vid ett oljeutsläpp, främst för att kunna bedöma vilken skyddsutrustning som bör användas. I första hand är det förekomsten av flyktiga organiska ämnen som är intressant. Denna provtagning görs som regel av Kustbevakningen som är först på plats.
- ✓ Inför en sanering bör en genomgång hållas med alla inblandande i saneringen (introduktionsutbildning). Genomgången bör ta upp följande:
 - Risker som är förknippade med oljan
 - Korrekt förfarande med oljan
 - Korrekt skyddsutrustning och vikten av att bära anvisad skyddsutrustning
 - Vikten av solskydd
 - Vikten av personlig hygien
 - Tillgång till och användning av första hjälpen-utrustning
- ✓ Skyddsutrustning som bör tillhandahållas och användas är stövlar med grov sula, skyddsoverall, skyddshandskar och skyddsglasögon (finns hos oljeskyddsförråden).
- ✓ Förekommer flyktiga organiska ämnen i oljan bör även andningsskydd med kolfilter användas. Andningsskydd utan kolfilter skyddar inte mot flyktiga ämnen men kan användas vid aerosol-bildning för att stoppa oljedroppar från att nå andningsvägarna.
- ✓ Personer som är fysiskt olämpade för uppgiften skall inte medverka i saneringsarbete. Hit hör t.ex. astmatiker, äldre, gravida och minderåriga.
- ✓ Det måste finnas möjlighet för personer att gå undan och vila vid behov.
- ✓ Möjlighet att tvätta sig/duscha och tvätta kläder måste finnas tillgänglig.
- ✓ Måltider ska endast intas utanför saneringsområdet.
- ✓ För att förbättra tillgång på uppföljningsdata vid sanering, bör ett frågeformulär tas fram, som delas ut i samband med saneringen. Formuläret möjliggör för uppföljning av arbetsmiljöfrågor i samband med oljesanering. Likaså bör olyckor och "nära-olyckor" dokumenteras.

Nedan en sammanfattning av första hjälpen åtgärder efter exponering av olja
(Källa: RIB):

TYP AV HÄNDELSE	ÅTGÄRD
Inandning/Nedsväljning	Frisk luft och vila Fria luftvägar Framkalla inte kräkningar
Ögonkontakt	Spola med vatten i minst 5 min
Hudkontakt	Tvätta/Spola med vatten och tvål Ta av nedsmutsade kläder
Samtliga	Mer information om symptom eller behandling - kontakta Giftinformationscentralen (tel. 112) Vid kvarstående symptom eller vid omfattande exponering - Kontakta läkare!

Mer att läsa

Utvärdering av saneringsmetoder samt miljöeffekter efter sanering av olja vid rengöring av stränder i sydöstra Skåne juni 2003, IVL-rapport 2004-10-26.

”Arbetsmiljö i samband med saneringsinsats efter oljeutsläpp på stränder”. Rapport har tagits fram av SWECO VIAK på uppdrag av dåvarande Räddningsverket, 2007. Rapporten finns att ladda ner på www.msb.se